

Gdynia, 2025-08-07

Dr hab. Marek Grzybowski, prof. BSW

Bydgoska Szkoła Wyższa

Ul. Unii Lubelskiej 2

Bydgoszcz

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

mgr Lilia Neumann

pt.

POLITYKA ENERGETYCZNA POLSKI W ŚWIELE ZAŁOŻEŃ POLITYKI KLIMATYCZNEJ UNII EUROPEJSKIEJ

Dziedzina: **dziedzina nauk społecznych**

Dyscyplina: **ekonomia i finanse**

Promotor: **dr hab. Przemysław Kulawczuk, prof. UG**

Promotor pomocniczy: **dr Andrzej Poszewiecki**

1. Formalna podstawa wykonania recenzji

Recenzję opracowano na wniosek RADY DYSCYPLINY EKONOMIA I FINANSE UNIWERSYTETU GDAŃSKIEGO z dnia 17 lipca 2025 r. w sprawie powołania recenzenta przewodu doktorskiego pt. „POLITYKA ENERGETYCZNA POLSKI W ŚWIELE ZAŁOŻEŃ POLITYKI KLIMATYCZNEJ UNII EUROPEJSKIEJ”, którego autorką jest mgr. Lilia Neumann o czym poinformowany zostałem pismem prof. dr. hab. Leszka Czerwonka, przewodniczącego RADY DYSCYPLINY EKONOMIA I FINANSE UNIWERSYTETU GDAŃSKIEGO. Podstawą wykonania recenzji jest umowa o dzieło 2049/2025/WE z dnia 29.07.2025 r. podpisana przez dr. hab. Wojciecha Bizona profesora Uniwersytetu Gdańskiego.

Pani mgr Lilia Neumann ma wszczęte postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie ekonomia i finanse. Podstawą prawną jest wszczęcie przewodu doktorskiego, na mocy ustawy z 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2024 r. poz. 1571 z późniejszymi zmianami).

Cel recenzji

Celem recenzji jest udzielenie odpowiedzi na pytanie czy ww. rozprawa spełnia wymagania zapisane w ustawie z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z

dnia 30 sierpnia 2018 r. Poz. 1668), Art. Art.: 185 p.1, 186 p.1., 187, 189 p.3, 192 p.5, i inne odpowiednie przepisy.

Przedmiot recenzji

Przy ocenie rozprawy doktorskiej rozpatrzone zostanie:

- Sformułowanie tematu rozprawy i uzasadnienie wyboru przedmiotu badań,
- Identyfikacja luki poznawczej, problemów, celu głównego i metodyki badań
- Analiza hipotez badawczych i ich weryfikacja
- Struktura i forma prezentacji wyników badań
- Analiza merytoryczna badań, metodyki badań i osiągniętych rezultatów badawczych
- Wyniki badań i wnioski z punktu widzenia nauk społecznych w dyscyplinie ekonomia i finanse
- Ocena rozprawy z punktu widzenia nauk społecznych w dyscyplinie ekonomia i finanse.

2. Ocena tematu rozprawy oraz problemu naukowego

- Autorka wyniki swoich badań i propozycję rozwiązania problemu naukowego przedstawiła w opracowaniu zwanym pod tytułem: „Polityka energetyczna Polski w świetle założeń polityki klimatycznej Unii Europejskiej”. Doktorantka sugeruje więc, że między polską polityką energetyczną a polityką klimatyczną Unii Europejskiej istnieje zależność wynikająca z realizacji założeń ustalanych przez Parlament Europejski i Komisję Unii Europejskiej. We wstępie pracy autorka sugeruje nawet „rosnącą siłę wpływu polityki klimatycznej na realizowaną politykę energetyczną w Polsce”.
- Autorka jednocześnie stwierdza „niską skuteczność prowadzonych działań przez Polskę w zakresie polityki energetycznej zmierzających do realizacji celów klimatycznych”.
- Doktorantka przewiduje, że wynikiem niskiej skuteczności polityki dekarbonizacji gospodarki polskiej „jest wzrost energetycznych obciążeń obywateli oraz przedsiębiorców, pogłębianie się dysproporcji społecznych i gospodarczych, a także narastanie napięć wewnątrz społeczeństwa”.

Zbadanie tego obszaru aktywności jest więc uzasadnione, bowiem okazało się, że przyjęte w ramach dekarbonizacji zadania osłabiły konkurencyjność gospodarek Unii Europejskiej i nie uodporniły systemu energetycznego Unii Europejskiej na fluktuacje w dostawach energii i surowców energetycznych. System energetyczny i przemysłowy Unii Europejskiej okazał się

mocno uzależniony od zewnętrznych dostaw surowców energetycznych, w tym węgla, gazu, ropy naftowej i produktów rafineryjnych z Rosji, a wyrobów chemicznych z Chin.

- Istotna jest więc analiza i poszukiwanie odpowiedzi na pytanie: jaka jest rola energii w gospodarce narodowej? W tym obszarze ważne było odniesienie się do systematyki nieodnawialnych i odnawialnych źródeł energii i ich wykorzystania przez gospodarki. Ważna jest również analiza porównawcza wykorzystania energii odnawialnej i nieodnawialnej.
- Istotną rolą w analizie wykorzystania energii w gospodarce powinny odegrać analizy makroekonomiczne i operacje oraz procesy, które zachodzą w gospodarce i zużywają różne rodzaje energii i surowców energetycznych. Z punktu widzenia produkcji i zużycia energii mamy do czynienia z systemem społeczno-techniczno-organizacyjnym, w którym (jak w każdym systemie) jest co najmniej jedno wejście i jedno wyjście, przez które system kontaktuje się z otoczeniem i otoczenie wpływa na system. Jest to ważne zagadnienie, gdy rozpatruje się produkcję i zużycie energii oraz surowców przez system społeczno-gospodarczy mocno wrośnięty w układ globalny.
- Autorka w tytule informuje, że przedmiotem rozważań będzie „polityka energetyczna” oraz zestaw „założeń polityki klimatycznej”. To pozwoliło na zawężenie terenu badań i bardziej dokładne podejście do badań. Jak widać po wynikach badań literaturowych oraz sondażowych zaprezentowanych w pracy, realizacja celu okazała się i tak zadaniem złożonym. Istotnym obszarem badań i analizy były opinie społeczne pozyskane w sondażu diagnostycznym wybranej populacji. Jest to ważne uzupełnienie analizy literatury i dokumentów oraz aktów prawnych i raportów.

3. Aktualność przedmiotu rozprawy – „Polityka energetyczna Polski w świetle założeń polityki klimatycznej Unii Europejskiej”

Polityka energetyczna każdego państwa wymaga znacznego kapitału, zasobów ludzkich, materialnych i informacyjnych. A szczególnie, potrzebuje ciągłego wprowadzania innowacji. Dynamika zmian w logistyce dostaw surowców energetycznych spowodowana napaścią Rosji na Ukrainę i wprowadzenie sankcji wprowadziło nowe kryteria kształtowania logistyki surowców energetycznych i łańcuchów produkcji energii.

Nowy czynnik w skali globalnej pojawił się z chwilą wprowadzenia przez prezydenta Donalda Trumpa ceł na artykuły sprowadzane do Stanów Zjednoczonych i wycofaniu się z finansowania morskich farm wiatrowych. W ramach retorsji np. ChRL zmniejszyło import gazu płynnego morzem z USA o 20% w I półroczu 2025 r. Z kolei kraje europejskie uzupełniając zasoby gazu po sezonie zimowym, zwiększyły import LNG o około 20%.

Dostawy gazu płynnego z Rosji drogą morską do UE, mimo sankcji, utrzymują się wciąż na tym samym poziomie. Tak więc tylko w tym obszarze widać, że polityka energetyczna w Europie uzależniona jest od globalnych relacji handlowych, także z Rosją [źródło: Przetasowania na morskich szlakach LNG w I połowie 2025 r. [RAPORT], <https://www.gospodarkamorska.pl/przetasowania-na-morskich-szlakach-lng-w-i-polowie-2025-r-raport-86610>].

W Polsce Rada Ministrów zatwierdziła „Politykę energetyczną Polski do 2040 r.” [określana jako PEP2040] 2 lutego 2021 r. To nowy dokument strategiczny, który został opracowany po 12 latach od ustanowienia poprzedniej polityki. Według rządu „PEP2040 stanowi jasną wizję strategii Polski w zakresie transformacji energetycznej, tworząc oś dla programowania środków unijnych związanych z sektorem energii”.

W PEP2040 wyznaczono strategiczne decyzje inwestycyjne, które według rządu „miały na celu wykorzystanie krajowego potencjału gospodarczego, surowcowego, technologicznego i kadrowego oraz stworzenie poprzez sektor energii dźwigni rozwoju gospodarki, sprzyjającej sprawiedliwej transformacji”.

W PEP2040 założono, że w 2040 r. ponad połowę mocy zainstalowanych będą stanowić źródła zeroemisyjne. Przyjęto, że szczególną rolę odegra w realizacji strategii wdrożenie do polskiego systemu elektroenergetycznego morskiej energetyki wiatrowej i uruchomienie elektrowni jądrowej. Uznano to za dwa strategiczne nowe obszary, które będą wymagały rozwoju nowych gałęzi przemysłu. A właściwie budowy ich od podstaw.

Elementem uzupełniającym ujętym w PEP2040 jest wspieranie rozwoju wielkoskalowej energetyki, poprzez rozwijanie nowych organizacyjnych form produkcji i dystrybucji energii, takich jak energetyka rozproszona i obywatelska. Proces dekarbonizacji i transformacji energetycznej wymaga zwiększenia wykorzystania rozwiązań OZE w wytwarzaniu ciepła. Zakłada się zwiększenie wykorzystania paliw alternatywnych w transporcie, również poprzez wprowadzanie do eksploatacji różnych rodzajów pojazdów elektrycznych i napędzanych wodorem w transporcie drogowym i kolejowym oraz statków i barek w transporcie wodnym.

Te ogólne założenia miały swoje konkretne działania, które szeroko opisano w pracy. Wymagają one jednak weryfikacji w kontekście opublikowanego w lutym 2025 r. dokumentu Komisji Europejskiej pt. „The Clean Industrial Deal” [COM/2025/85 final, COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS „The Clean Industrial Deal: A joint roadmap for competitiveness and decarbonisation”].

Polska stanęła przed tymi samymi wyzwaniami co najbardziej rozwinięte kraje Unii Europejskiej. W „The Clean Industrial Deal„ zauważa się, że „Europa zмага się z rosnącymi napięciami geopolitycznymi, problemem powolnego wzrostu gospodarczego i konkurencją technologiczną”. W UE postawiono na integrację strategii konkurencyjności i dekarbonizacji oraz bezpieczeństwa. Dlatego „UE musi pilnie stawić czoła wyzwaniom w trzech kwestiach: kryzysu klimatycznego i jego skutków, problemów w zakresie konkurencyjności i odporności gospodarczej”.

Mimo dynamicznego rozwoju gospodarczego Polska odstaje od wielu krajów Unii Europejskiej pod względem zaawansowania technologicznego, poziomu innowacyjności, automatyzacji i robotyzacji produkcji i usług. Nie jesteśmy również liderem w poziomie umiejętności dorosłych w ocenie opartej na badaniu OECD PIAAC. Pod względem rozumienia tekstu, matematyki i rozwiązywania problemów zajmujemy przedostatnie miejsce w badaniu w 2023 r. Dla dalszego wdrażania transformacji energetycznej w Polsce, ochrony środowiska i dekarbonizacji istotna jest wiedza o tym, że mamy „wysoki odsetek osób z niskimi umiejętnościami: 39 proc. uczestników badania z Polski nie rozwiązało prostych zadań mierzących rozumienie tekstu, 38 proc. zadań dotyczących umiejętności matematycznych, a 48 proc. z zakresu rozwiązywania problemów” [źródło: Instytut Badań Edukacyjnych, <https://www.ibe.edu.pl/>].

Na polu dekarbonizacji Polska stoi przed tymi samymi wyzwaniami, co Unia Europejska. Komisja Europejska zauważa, że „polityka dekarbonizacji jest potężną siłą napędową wzrostu, jeżeli się ją dobrze zintegruje z polityką przemysłową, gospodarczą i handlową oraz polityką w dziedzinie konkurencji”. Z nanowszych danych wynika, że przemysł europejski oraz całe gałęzie usług borykają się z wysokimi cenami energii i ostrą konkurencją ze strony globalnych gospodarek, a szczególnie krajów APEC oraz Stanów Zjednoczonych. Już dzisiaj inne główne potęgi gospodarcze prześcigają nas pod względem wzrostu wydajności. A ChRL nawet w procesie wprowadzania odnawialnych źródeł energii i energetyce jądrowej.

Praktycznie wszystkie innowacje wprowadzane w energetyce odnawialnej oparte są na narzędziach informatycznych wynika z opracowań składanych przez firmy w projektach realizowanych przez Bałtycki Klaster Morski i Kosmiczny. Dotyczy to projektu I-3-4 BLUE GROWTH, czy projektu BLUEDOTH, projektu Galatea (realizowanym z funduszy HORYZONT 2020, w ramach programu Innosup 1) w obszarze *smart port*, *smart shipyard* i *smart ship*, czy projektu ZEV Innovation, produkcji statków zeroemisyjnych, realizowanego z funduszy norweskich. Dlatego:

- Podjęty przez autorkę temat „Polityka energetyczna Polski w świetle założeń polityki klimatycznej Unii Europejskiej” jest na czasie i jest niezwykle ważny. Wiąże się bowiem w

Polsce i Europie nie tylko z transformacją energetyczną. Mamy do czynienia również z tworzeniem nowych branż gospodarki oraz zmianą geografii produkcji i dystrybucji energii. A wszystkie procesy odbywają się w czasie radykalnej zmiany infrastruktury i logistyki importu surowców energetycznych.

- Działania wdrażające politykę energetyczną wymagają zrozumienia społecznego, determinacji polityków i zaangażowania przedsiębiorców i samorządów oraz ukierunkowanych nakładów kapitałowych.
- Realnym skutkiem transformacji musi być przystępna cenowo energia. Jest to podstawa budowy konkurencyjnej gospodarki. Należy obniżyć rachunki za energię dla producentów, firm świadczących usługi i gospodarstw domowych. Jednocześnie trzeba promować przejście na gospodarkę opartą na źródłach odnawialnych. Konieczne jest wprowadzanie efektywnych układów korzystania z energii oraz zmniejszenie uzależnienia od importowanych paliw kopalnych.
- Niezbędne jest zwiększanie popytu krajów Unii Europejskiej na produkty ekologiczne. Komisja Europejska uważa, że dyrektywy wprowadzające restrykcje przyspieszą dekarbonizację przemysłu. Popyt na produkty ekologiczne powinien pomóc krajom UE w rozwoju przyjaznym dla środowiska. Produkty 'Made in Europe' powinny być ekologiczne.
- Ważną rolę w dekarbonizacji gospodarki europejskiej będą miały zamówienia publiczne. Dlatego sugeruje się zwiększenie popytu na produkty ekologiczne wyprodukowane w zakładach przemysłowych w Europie przez instytucje publiczne. W związku z tym, przy zakupach przez administrację i jednostki publiczne powinno się jako kryteria dostaw wymagać, by produkty były ekologiczne. Powinny być również konkurencyjne (np. pod względem jakości) dla wyrobów innych gospodarek. Zamówienia publiczne mają również za zadanie wspieranie i rozwój europejskich przemysłów strategicznych.
- Zdaniem recenzenta kluczową sprawą jest sfinansowanie transformacji energetycznej, tak by przebiegała ona możliwie szybko. Jej przeciąganie w czasie zwiększa koszty i wydłuża czas zwrotu z zainwestowanego kapitału. Wyraźnie widać to w przypadku morskiej energetyki wiatrowej, gdzie ceny aukcyjne 17 grudnia 2025 roku mają osiągnąć 485,71 zł za MWh netto dla projektów zlokalizowanych na sześciu obszarach morskich usytuowanych najbliżej brzegu. Dla innych lokalizacji na Bałtyku przewidziane są stawki 499,33 zł/MWh i 512,32 zł/MWh. Gdy w 2021 roku odbyła się pierwsza aukcja, ceny akceptowane przez inwestorów mieściły się w przedziale od 251,17 zł/MWh do 316,78 zł/MWh.
- W polityce krajowej trzeba wykorzystać ustalenia i szanse, które daje „Clean Industrial Deal”. Komisja Europejska przeznaczy ponad 100 miliardów euro na wsparcie czystej produkcji w

UE. Do Parlamentu Europejskiego skierowano nowe zasady pomocy państwa w ramach „Clean Industrial Deal”. Podstawową zasadą jest możliwość przyspieszania decyzji o zatwierdzaniu pomocy państwa na rzecz wdrażania odnawialnych źródeł energii, dekarbonizacji przemysłu i zapewnienia wystarczających zdolności produkcyjnych w zakresie czystych technologii.

- Polska musi wykorzystać wzmocnienie Funduszu Innowacji. Należy przygotować się do wykorzystania kapitału, który powstanie w wyniku utworzenia banku dekarbonizacji przemysłu. Jego celem jest pozyskanie 100 mld euro finansowania dekarbonizacji, w oparciu o środki dostępne w Funduszu Innowacji. Dodatkowe dochody będą z części systemu ETS, a także powstaną w wyniku rewizji programu InvestEU.
- W procesie wdrażania innowacji w produkcji i usługach przyjaznych dla środowiska przy wsparciu badań naukowych, trzeba wykorzystać możliwości jakie dają programy i środki dystrybuowane w ramach programu Horyzont Europa.
- W polityce energetycznej Polski można będzie również wykorzystać mechanizmy InvestEU. Komisja Europejska planuje zwiększyć kwotę gwarancji finansowych, które InvestEU może zapewnić na wsparcie inwestycji. Planuje się fundusz 50 mld euro na wdrażanie czystych technologii, czystej mobilności i redukcję odpadów.
- Politykę energetyczną Polski powinna wspierać budowa gospodarki o obiegu zamkniętym i dostęp do surowców importowanych z bezpiecznych rynków. Bowiem przetwarzanie surowców rzadkich lub strategicznych w krajowym przemyśle ma kluczowe znaczenie dla istnienia naszego przemysłu i usług na rynku UE i zwiększenia konkurencyjności polskich przedsiębiorstw.
- Trzeba będzie włączyć się w zakupy grupowe, ponieważ w wielu przypadkach niemożliwe będzie samodzielne dotarcie do pierwiastków rzadkich i surowców o znaczeniu strategicznym. W ich pozyskiwaniu należy oprzeć się na współpracy organizowanej w ramach UE. Powinna ona zapewnić dostęp takich materiałów z krajów gwarantujących bezpieczeństwo dostaw. Chodzi o to, by zmniejszyć zależność od dostawców wykorzystujących pierwiastki rzadkie i surowce energetyczne do nacisków politycznych lub uzależnienia gospodarczego.
- Niezbędne jest integrowanie gospodarki polskiej w system o obiegu zamkniętym UE. Ma to kluczowe znaczenie dla optymalnego wykorzystania ograniczonych zasobów energetycznych UE. W tym przypadku należy wykorzystać mechanizm, który Komisja Europejska zamierza ustanowić w celu umożliwienia europejskim przedsiębiorstwom konsolidacji i agregowania potrzeb na surowce o znaczeniu strategicznym.

- Polska już dzisiaj powinna przygotować się do współpracy w ramach UE i korzystania z unijnego centrum surowców strategicznych. Ma ono kupować surowce w imieniu zainteresowanych przedsiębiorstw. Pozwoli to na wykorzystanie korzyści skali i da większą możliwość negocjowania lepszych cen i warunków dostaw.
- Polska powinna włączyć się w europejską gospodarkę o obiegu zamkniętym, która ma zostać zainicjowana w 2026 r. Zakłada się, że to działanie powinno ułatwić i może przyspieszyć transformację energetyczną i zapewnić efektywne wykorzystanie deficytowych produktów i surowców. Obieg zamknięty może zaoszczędzić zużycie energii, a także zmniejszyć zależność od dostaw surowców z importu. Komisja Europejska zakłada, że możliwe jest osiągnięcie obiegu zamkniętego na poziomie 24% materiałów do 2030 r. Warto z tym celem skoordynować polską strategię budowy takiej gospodarki.
- Przykład aktywności i współpracy oraz skuteczności gospodarek ASEAN oraz APEC wskazuje, że w skali globalnej Polska nie ma możliwości konkurowania w rozwoju energetyki i gospodarki odnawialnej. Tylko na poziomie UE istnieje możliwość współpracy w gronie wiarygodnych partnerów globalnych. Nie umniejszając wagi porozumień bilateralnych, bezpieczeństwo energetyczne może Polsce zapewnić skorzystanie z unijnych partnerstw na rzecz handlu i inwestycji. Jest to podstawa dywersyfikacji łańcuchów dostaw i zawierania korzystnych umów na dostawy surowców energetycznych i produktów zawierających pierwiastki rzadkie. Jest to warunek, by zapewnić Polsce bezpieczeństwo gospodarcze.
- Jednym z istotnych elementów wdrażania polityki energetycznej i dekarbonizacji gospodarki jest oparcie się na wysokich kompetencjach pracowników. Podstawowym warunkiem rozwoju gospodarki innowacyjnej i budowy nowych przemysłów energetycznych są wysokie kwalifikacje pracowników na wszystkich szczeblach. Menedżerowie, kierownicy projektów, technicy muszą posiadać niezbędne umiejętności i kwalifikacje, aby zapewnić przejście na gospodarkę niskoemisyjną. Wymienia się tu kompetencje w zakresie czystych technologii, cyfryzacji i przedsiębiorczości, wykorzystania nowoczesnych narzędzi w zarządzaniu i umiejętności technicznych. W Polsce szczególnie potrzebne będą zasoby wykwalifikowanej siły roboczej w całym łańcuchu produkcji energetyki jądrowej i przemyśle morskiej energetyki wiatrowej.
- Polska powinna włączyć się w inicjatywę Komisji Europejskiej, która utworzy unię umiejętności. Jej zadaniem będzie zapewnienie środków na inwestycje w pracowników o unikalnych kompetencjach, rozwijanie umiejętności i tworzenie wysokiej jakości miejsc pracy. Wykorzystany tu będzie Program Erasmus+, który wzmocni programy kształcenia i szkolenia, aby rozwijać wykwalifikowaną i elastyczną siłę roboczą. Program Erasmus+

będzie również wspierać rozwiązywanie problemów niedoborów umiejętności w kluczowych sektorach. Na ten cel przeznaczony się do 90 mln euro. Te środki finansowe powinny zostać również wykorzystane przez polskie szkoły techniczne i uczelnie.

- Zdaniem recenzenta trzeba mieć świadomość, że aby skutecznie wykorzystać „Clean Industrial Deal” Komisji Europejskiej i skutecznie wdrażać politykę energetyczną, konieczne jest aby na poziomie politycznym i samorządowym zapewnić wspomaganie polegające na: ograniczeniu biurokracji, pełnym wykorzystaniu skali jednolitego rynku, promowaniu wysokiej jakości miejsc pracy oraz lepszej koordynacji polityk na szczeblu unijnym i krajowym. Chodzi szczególnie eliminowanie nadmiaru dokumentów. Istnieje potrzeba ograniczenia ich przepływu w formie papierowej między ludźmi, urzędami i przedsiębiorstwami. Jednym z warunków sprawnego działania tych rozwiązań jest zapewnienie bezpieczeństwa systemów informatycznych.

4. Identyfikacja luki poznawczej, problemów, celu głównego i metodyki badań

- Autorka na podstawie wstępnych badań poprawnie zidentyfikowała i zdefiniowała lukę poznawczą i na tej podstawie sformułowała właściwie główne pytania badawcze, rozwijając je w logicznie powiązane problemy naukowe. Każde z czterech pytań postawionych po prezentacji celów szczegółowych w sposób zasadniczy odnosi się do problemów i wyzwań stojących przed skuteczną realizacją polityki klimatycznej i polityki energetycznej.
- Doktorantka poprawnie sformułowała cel dysertacji, który ukierunkowany był na „zbadać sposób kształtowania i realizacji polskiej polityki energetycznej na tle polityki klimatycznej UE, a także wpływu polityki klimatycznej UE na prowadzoną przez Polskę politykę energetyczną”.
- Badania przeprowadzono na dwóch poziomach. Jeden to analiza literatury i dokumentów. Drugi, to sondaż diagnostyczny na wybranej populacji. W badaniach wykorzystano metody badawcze zaliczane przez autorkę do metod jakościowych i ilościowych.

5. Hipotezy badawcze i ich weryfikacja

- Autorka przyjęła do weryfikacji problemów badawczych jedną główną i pięć pomocniczych hipotez badawczych.
- Hipoteza główna została sformułowana w następującej, mocno rozbudowanej formule: „Polityka klimatyczna z rosnącą siłą wpływa na politykę energetyczną Polski, dając jednocześnie władzom publicznym dużo swobody w zakresie metod jej wdrażania. Polskie władze publiczne mało skutecznie przeobrażają politykę energetyczną tak aby

sprostać wymogom polityki klimatycznej UE, co powoduje wzrost obciążeń energetycznych dla ludności i przedsiębiorstw oraz narastanie napięć i dysproporcji w polskim społeczeństwie i gospodarce”. Przy czym pierwsze zdanie brzmi bardziej jak teza, a drugi ma już cechy hipotezy. Daje się to zauważyć w prezentacji wyników badań literaturowych podzielonych na odpowiednie rozdziały i podrozdziały.

- Autorka sugeruje, że hipoteza główna została weryfikowana za pomocą sondażu diagnostycznego na próbie badawczej 440 studentów (rozdział 5., podrozdział 5.2). Ale faktycznie jej weryfikacja przeprowadzona została (a teza udowodniona) we wcześniejszych badaniach, które zostały opisane w rozdziałach poprzedzających rozdział 5.
- Z hipotezą główną niespecjalnie powiązane są zestawy hipotez, według doktorantki, obszarowych (HO) dotyczących całych obszarów badawczych i zestaw dziewięciu hipotez, określonych przez doktorantkę jako grupa hipotez szczegółowych (HS).
- Pięć hipotez obszarowych (HO) oraz dziewięć szczegółowych faktycznie odzwierciedlają inne obszary badawcze niż przyjęto w hipotezie głównej. Autorka badań wyraźnie zaznacza, że chodzi o ustalenie: [1] jakie są „Indywidualne preferencje osób młodych w zakresie polityki klimatycznej i środowiskowej”, [2] jakie są zachowania energetyczne ludzi młodych obejmujące symulacje zachowań w różnych hipotetycznych sytuacjach związanych z wykorzystaniem energii lub działań, które sprzyjają wzrostowi popytu na energię, [3] Jak decyzje obywatelskie w mogą wpłynąć na politykę energetyczną i procesy legislacyjne, [4] „jak studenci oceniają dotychczasowo prowadzoną politykę klimatyczną UE i energetyczną w Polsce”.
- Do weryfikacji hipotezy głównej i hipotez szczegółowych zastosowano więc różne metodyki badań i dwie różne ścieżki weryfikacji i trzeba było to w pracy mocniej wyeksponować w odpowiednich rozdziałach, a szczególnie w części pracy dotyczącej weryfikacji hipotezy głównej.

6. Struktura i forma prezentacji wyników badań

- Wyniki badań doktorantka zawarła w rozprawie składającej się z 6. rozdziałów, które zostały poprzedzone wstępem, a zwieńczone zakończeniem, bibliografią oraz spisami rysunków i tabel i załącznikami.
- Bibliografia podzielona została na zestaw pozycji zwartych (87) i artykuły (116) oraz źródła prawa (40) oraz strony internetowe (77). W bibliografii ujęto również pozostałe materiały internetowe wykorzystane przez autorkę w badaniach (86 pozycji). Pozycje

literaturowe są głównie w języku polskim oraz angielskim, co jest uzasadnione wyborem przedmiotu i terenu badań. Redakcja pracy jest wzorcowa.

- Rozdziały są około 30 - 40-stronicowe. W rozdziałach równomiernie i we właściwych miejscach rozmieszczono tabele i materiał ilustracyjny.

7. Analiza merytoryczna badań, metodyki badań i osiągniętych rezultatów badawczych

- Doktorantka poprawnie skonstruowała wstęp dając dobre uzasadnienie podjęcia badań dotyczących zagadnień realizacji polityki klimatycznej Unii Europejskiej oraz polityki energetycznej Polski. Wstęp zawiera wszystkie istotne informacje uzasadniające podjęcie badań i ich podstawy metodyczne.
- **W rozdziale 1.** dokonano poprawnej systematyki problematyki obejmującej zagadnienia związane z definiowaniem i rozumieniem terminów i charakteryzowaniem pojęć obejmujących energię i procesy energetyczne. Ujęto je w układzie przyczynowo skutkowym, w kontekście wpływu na „przemiany gospodarcze i społeczne”. Dokonana systematyka zapewnia wystarczające zestawienie informacji o energii i energetyce by przeprowadzić badania mające w konsekwencji realizację założonego celu.
- Charakterystyka i wyjaśnienie roli energii w gospodarce narodowej wyczerpuje zarówno ujęcie makroekonomiczne jak i społeczne. Opisanie produkcji i zużycia energii w obiegu okrężnym dobrze przygotowuje bazę do dalszych badań i weryfikacji postawionych hipotez. Szczególnie istotne było dokonanie przeglądu modeli ekonomicznych analizujących związki pomiędzy energią a PKB. Choć może lepsze byłoby powiązanie produkcji i zużycia energii z rozwojem produkcji i usług. Ciekawe byłoby wykreowanie własnego modelu po dokonaniu prezentacji 5. modeli wiążących zużycie energii ze zmianami PKB.
- Warto było pójść śladem rozważań Evan Lau, Xiao-Hui Chye oraz Chee-Keong Choonga, których model odzwierciedla intuicyjne odczucie, że „względne zmiany zużycia energii przyczyniają się do względnej zmiany produkcji”. Choć to stwierdzenie można by odwrócić i logicznie rzecz biorąc zauważyć, że zwiększanie produkcji i usług determinuje zwiększenie zużycia energii. Dowodzą tego rozważania dotyczące zużycia energii na terenach wiejskich. Bowiem jak zauważa autorka „Zrozumienie wpływu i schematów przyczynowości zużycia energii na wzrost gospodarczy jest ważnym czynnikiem przy formułowaniu polityki energetycznej i klimatycznej”.

- **W rozdziale 2.** Autorka sprawnie połączyła analizę literatury ekonomicznej z literaturą nauk o energetyce, a także klimatologii i przeprowadziła poprawny wywód na poziomie mezo i makroekonomicznym, a także w ujęciu globalnym i historycznym. W tym miejscu warto było odwołać się do metodologii prezentacji zjawisk ekonomicznych przez Marka Blauga i jego „Teorii ekonomii”.
- Opisano poprawnie modele klimatyczne, w których jednak dość marginalnie analizowano fakt, że 70% powierzchni naszego globu pokrywają oceany. Rolę oceanu i zmian na biegunach uwzględnia przytoczony przez autorkę model klimatyczny Hansena opublikowany w 1988r. Był on faktycznie pierwszym trójwymiarowym modelem klimatycznym, który obejmował m.in. obserwację wzajemnego oddziaływania lądu i oceanu oraz podstawową dynamikę chmur.
- Wykorzystując techniki satelitarne jesteśmy dziś w stanie dokładnie określić zmiany na lądach (30% powierzchni globu) i oceanach (70% powierzchni). Zostało to szeroko omawiane na Konferencji “Safe Planet & Space: Letter from Utopia”, która została zorganizowana przez Instytut Oceanologii Polskiej Akademii Nauk, Komitet Badań Kosmicznych Polskiej Akademii Nauk oraz Bałtycki Klaster Morski i Kosmiczny [[Safe Planet & Space Conference – IO PAN – SOPOT – March 23th](#)].
- Dla dalszych rozważań i badań przydatne jest dobrze opisane „Porozumienie Paryskie” oraz dobrze scharakteryzowane działania na rzecz klimatu podejmowane przez kraje emitujące najwięcej gazów cieplarnianych do atmosfery. Istotny wkład badawczy ma prezentacja istoty programów transformacji energetycznej, które są podejmowane przez rządy Japonii i Republiki Korei.
- **W rozdziale 3.** dokonano obszernej analizy polityki klimatycznej UE. Została przedstawiona geneza i formowanie się europejskiej polityki klimatycznej. Dość dokładnie opisano historię i formowanie się polityki klimatycznej oraz etapy jej wprowadzania w Unii Europejskiej. Nie wyeksponowano jednak jaki impuls zadziałał, że w ogóle zaczęto na poziomie Komisji Europejskiej i wielu jej komórek mówić o polityce klimatycznej. Zdecydowali naukowcy, których zdania są podzielone czy lobbyści konkretnych branż, którzy są licznie reprezentowani w Brukseli?
- Solidnie dokonany przegląd dokumentów, raportów i opracowań sprawił, że w sposób kompleksowy zaprezentowano etapy i zakres polityki klimatycznej Unii Europejskiej. Kolejne podrozdziały dobrze opisują na czym polega emisja gazów cieplarnianych i jej mierzenie. Dobrze opisano zagadnienia dotyczące wykorzystania odnawialnych źródeł energii. Wyjaśniono wystarczająco na czym polega efektywność energetyczna.

- Na podstawie dokumentów zidentyfikowano wszystkie istotne cele polityki klimatycznej. Opisano na czym polegają emisje gazów cieplarnianych i technologie ich zmniejszania, a szczególnie projektów wychwytywania dwutlenku węgla. Na podstawie właściwych raportów zaprezentowano w ujęciu historycznym emisje gazów cieplarnianych w UE, opisano technologie CCS i CCUS.
- W kolejnych podrozdziałach dokładnie zaprezentowana została statystyka produkcji stali, uzasadniając to tym, że „Przemysł stalowy jest odpowiedzialny za około 7% globalnych emisji dwutlenku węgla”, natomiast „paliwa kopalne stanowią ponad 85%” zasobów zapewniających stalowniom energię. Scharakteryzowano również przemysł produkcji cementu, który odpowiada globalnie za 7% emisji dwutlenku węgla. Wprowadzanie nowych technologii produkcji cementu przyczyni się tylko nieznacznie do zmniejszenia emisji dwutlenku węgla w procesie jego produkcji. W 2050 emisje powinny wynieść 550 kg CO₂/tonę, podczas gdy w 2017 roku wyniosły 667 kg na 1 tonę cementu. Przy tej okazji warto zadać pytania o ten składnik budowy instalacji OZE. Ile betonu trzeba wyprodukować żeby powstały instalacje farm wiatrowych na lądzie i morzu oraz instalacje farm fotowoltanicznych? I ile CO₂ zostanie wyemitowane, by powstały instalacje zapewniające „czystą energię”
- Bardzo ważny jest rozdział poświęcony produkcji wodoru. Autorka m.in. prezentuje w nim wielkości emisji dwutlenku węgla powstającej przy produkcji wodoru. Pokazuje on jak różni się emisja CO₂ w zależności od stosowanej metody produkcji wodoru. Istotne jednak jest to, że produkcja opiera się głównie na zasobach kopalnych. Ponieważ najwięcej wodoru produkowane jest „z gazu ziemnego (ponad 68%), 16% pochodzi z wykorzystania ropy naftowej, 11% z węgla, a z elektrolizy wody 5%”. Dobrze, że autorka odwołała się do informacji zawartych w raporcie opublikowanym w 2021 r. przez R. W. Howarda i M. Z. Jacobsona. Na podstawie przeprowadzonych badań stwierdzili oni w artykule „*How green is blue hydrogen?*”, że wykorzystanie niebieskiego wodoru jest prawie tak samo emisyjne jak produkcja wodoru z paliw kopalnych [[Energy Science & Engineering](https://www.researchgate.net/), 9(10), <https://www.researchgate.net/>].
- Ponieważ na świecie co roku produkowane są około 2 mld ton odpadów komunalnych, autorka słusznie uznała, by w odrębnym podrozdziale scharakteryzować gospodarkę odpadami komunalnymi. Ten obszar działalności człowieka jest odpowiedzialny za około 5% globalnych emisji gazów cieplarnianych. To dobra podstawa do dyskusji i działań na rzecz zmniejszenia szkodliwego działania człowieka i niszczenia środowiska.

- Jednak nie tylko odpady komunalne przyczyniają się do niszczenia środowiska. Zanieczyszczenie środowiska tworzywami sztucznymi powstaje w czasie ich produkcji, a potem kiedy stają się odpadem. Doktorantka praktycznie pominęła ten problem w analizie literatury, a potem pominęła go w badaniach. A należy zauważyć, że w XXI wieku zanieczyszczenie oceanów odpadami stałymi, hałasem i światłem stało się poważnym problemem. Zanieczyszczenie mórz szybko rośnie i rozprzestrzenia się na oceany. Niszczymy środowisko morskie poprzez agresywne działania człowieka, takie jak nadmierna konsumpcja, stosowanie plastikowych opakowań oraz sieci rybackich i wyposażenia statków i jachtów, marginalne traktowanie recyklingu i gospodarowania odpadami. Cała flota jachtów i plastikowych łodzi to z punktu widzenia środowiska jedna wielka masa odpadów. Jest ona porównywalna z tonami słomek używanych do napojów w wielu krajach.
- Brak ochrony oceanów wpływa negatywnie na klimat. Prowadzi to do katastrofalnych skutków nie tylko dla fauny i flory morskiej, ale również dla życia ludzkiego. Szacuje się, że w oceanie znajduje się obecnie od 75 do 199 milionów ton plastiku. 92% mikroplastiku znaleziono w 60% ryb, które spożywamy każdego roku. A to sprawia, że coraz więcej ludzi choruje w wyniku spożywania ryb z mikroplastikiem. Stwierdza się zachorowania na nowotwory, bezpłodność i uszkodzenia układu nerwowego, a także inne, jak uczulenia.
- Na podstawie literatury i dokumentów dokonano wyczerpującego opisu narzędzi polityki klimatycznej, skupiając się na poprawnie przeprowadzonej analizie wybranych instrumentów polityki klimatycznej. Pozwoliło to na zidentyfikowanie i opisanie istoty strategii klimatycznej Unii Europejskiej, jej celów, zakresu, zaplanowanych etapów wdrażania przyjętych przez UE planów.

Rozdział 4. zawiera poprawnie i metodycznie przeprowadzoną systematykę i opis zagadnień dotyczących polityki energetycznej Polski w świetle założeń polityki klimatycznej Unii Europejskiej. Dobrze udokumentowana i opisana jest polska polityka energetyczna w latach 2004-2024. W tym podrozdziale dokonano solidnego przeglądu dokumentów, na podstawie których wdrażana jest polityka energetyczna w Polsce. Dobrze został przeprowadzony „Przegląd najważniejszych działań w zakresie polityki energetycznej w Polsce”, co było podstawą wyczerpującej analizy działań polskich rządów w ramach polityki energetycznej.

- W oparciu o materiały wtórne dokonano wystarczającej poznawczo analizy struktury wykorzystania środków za emisję CO₂. Ujęte w tabeli 34. zestawienie cen uprawnień do emisji dwutlenku węgla oraz dochody ze sprzedaży uprawnień w ramach systemu EU ETS w okresie 2013-2024 dobrze ilustrują wzajemne relacje. Istotny, a jednocześnie niepokojący jest dodatkowy komentarz oparty na raporcie NIK, że „gospodarowanie środkami uzyskanymi ze sprzedaży uprawnień do emisji w latach 2013-2023 odbywał się

w sposób nieprawidłowy”. Ważny jest wniosek końcowy tego podrozdziału: „Efektywność energetyczna w Polsce rośnie”. Wywód jest bardzo dobrze udokumentowany i zaprezentowany w tabelach.

- W sposób kompleksowy i kompletny opisana została walka z ubóstwem energetycznym w Polsce. Na bazie właściwie dobranych źródeł zaprezentowano problematykę cen energii elektrycznej w Polsce oraz mechanizm ich kształtowania na rynku hurtowym. W oparciu o aktualne informacje internetowe zaprezentowano w dostatecznym stopniu wahania cen energii elektrycznej oraz turbulencje na rynku energii. Istotnym walorem opisu jest ilustrowanie go wykresami, co pozwala na lepszą percepcję prezentowanych informacji liczbowych.
- Ważny jest krótki podrozdział omawiający wpływ cen energii na konkurencyjność polskiego przemysłu z istotnym wnioskiem: „Wysokie ceny energii mocno ograniczają produkcję przemysłową”. Dodajmy, że również usługi przestają być konkurencyjne przy wysokich cenach energii.
- Autorka już na wstępie podrozdziału 4.3 jednoznacznie stwierdza, że „polska polityka energetyczna nie jest konsekwentnie i dynamicznie realizowana”. Ocena polskiej polityki energetycznej w latach 2004-2024 jest praktycznie jednoznaczna, ponieważ „W Polsce zmiany zachodzą chaotycznie m.in. z powodu braku jednego podmiotu czy ośrodka zarządzającego procesem transformacji” energetycznej. Autorka dowodzi tej tezy prezentując działania kolejnych rządów w ujęciu chronologicznym.
- W sposób wyczerpujący opisana została na podstawie poprawnie dobranych źródeł energetyka węglowa oraz rozwój poszczególnych obszarów energetyki odnawialnej. Dobrze scharakteryzowana została istota bezpieczeństwa energetycznego. Wyjaśniono na czym polega suwerenność energetyczna oraz efektywność energetyczna. Z powyższego wywodu ważny jest wniosek, że „Konieczne jest przyspieszenie działań w ramach energetyki jądrowej oraz morskiej energetyki wiatrowej, a także uwolnienie lądowej”. Niestety „Wzrost wykorzystania energii z OZE nie przekłada się na niższe ceny energii”. To prowadzi w szybkim tempie do zmniejszania konkurencyjności polskiej gospodarki i mniejszej atrakcyjności Polski dla inwestorów zagranicznych. Ten ostatni aspekt autorka właściwie pominęła w swoich rozważaniach.
- **Rozdział 5.** zawiera prezentację wyników badań wybranej populacji. W efekcie badań grup studentów otrzymaliśmy obszerne informacje nt. preferencji młodych odbiorców [energii – MG] w odniesieniu do wybranych przez autorkę badania elementów polityki energetycznej i klimatycznej w Unii Europejskiej i w Polsce. W sposób kompletny

zaprezentowano metodykę badania. W sposób przejrzysty przedstawiono cele badania, określono populację i kryteria jej doboru i liczebności. Poprawnie sformułowano hipotezy badawcze oraz uzasadniono zakres badań. Wydzielenie czterech obszarów badań i rozbudowane pytania doprowadziły do interesujących informacji na temat poglądów studentów na politykę klimatyczną i politykę energetyczną.

- Z badania pierwszego obszaru wynika, że indywidualne preferencje młodych osób w zakresie celów życiowych oraz priorytetów polityki klimatycznej i środowiskowej nie są ściśle powiązane, a „zakładany stan zdrowia respondentów nie miał związku z podejmowanymi przez nich decyzjami dotyczącymi celów życiowych oraz priorytetów środowiskowo-klimatycznych w perspektywie roku 20250” [powinno być 2050?].
- Badanie zachowań młodych ludzi potwierdziło hipotezę, że nie są oni „skłonni zaakceptować wzrostu cen energii elektrycznej czy wyższych taryf elektroenergetycznych”. Z badań w obszarze trzecim okazuje się, że młodzi ludzie zaakceptują korzystne dla nich rozwiązania legislacyjne, a nie zaakceptują niekorzystnych regulacji.
- Z badań wypowiedzi na temat subiektywnej oceny polityki klimatycznej UE i energetycznej Polski wynika, że ograniczona wiedza na ten temat nie pozwala na uzasadnione i merytoryczne oceny. Ale ogólny sceptycyzm przejawia się w stwierdzeniu, że „nie jest możliwa lub staje się bardzo trudna do osiągnięcia zerowa emisyjność w 2050 roku w UE”.
- Doktorantka w podsumowaniu rozdziału 5., odwołując się do opinii studentów wysnuła zdecydowany wniosek: „na podstawie analizy czterech badanych obszarów, można stwierdzić, że hipoteza główna badania została potwierdzona”. A brzmi ona: „Polityka klimatyczna z rosnącą siłą wpływa na politykę energetyczną Polski, dając jednocześnie władzom publicznym dużo swobody w zakresie metod jej wdrażania. Polskie władze publiczne mało skutecznie przeobrażają politykę energetyczną tak aby sprostać wymogom polityki klimatycznej UE, co powoduje wzrost obciążeń energetycznych dla ludności i przedsiębiorstw oraz narastanie napięć i dysproporcji w polskim społeczeństwie i gospodarce”. A więc autorka sugeruje, że hipoteza to została zweryfikowana po poznaniu opinii 440 studentów (rozdział 5., podrozdział 5.2). Wydaje się jednak, że faktycznie weryfikacja hipotezy głównej przeprowadzona została we wcześniejszych badaniach literaturowych, z których wnioski wyciągnięto w rozdziałach poprzedzających rozdział 5.

- Nasuwa się więc pytanie, na które doktorantka powinna jednoznacznie odpowiedzieć: czy faktycznie z hipotezą główną powiązane są zestawy hipotez, według doktorantki, obszarowych (HO) dotyczących całych obszarów badawczych i dziewięciu hipotez, określonych przez doktorantkę jako zestaw hipotez szczegółowych (HS)? Jest to istotny problem do zaprezentowania w czasie obrony pracy. Z odpowiedzi studentów nie wynika bowiem, że „Polityka klimatyczna UE coraz mocniej oddziałuje na politykę energetyczną w Polsce. Polskie władze posiadają dość dużo swobody w zakresie metod wdrażania postanowień i regulacji polityki klimatycznej oraz mało skutecznie adaptują ją w celu sprostania wymogom klimatycznym stawianym przez UE. Skutkuje to wzrostem obciążeń energetycznych, przede wszystkim finansowych obywateli oraz przedsiębiorstw w Polsce. Obserwowane są narastające napięcia społeczne oraz nierównowaga gospodarcza”.

Rozdział 6. Zawiera w miarę kompletny zestaw rekomendacji, „zarówno dla UE jak i Polski”. Doktorantka stwierdza, że dokonała wyboru rekomendacji „w celu podniesienia jakości polityki klimatycznej i energetycznej w długim okresie, aby stała się ona bardziej spójna, realna do realizacji, a także bardziej przyjazna dla obywateli i przez nich akceptowana”.

- Część opisowa i ujęta w tabeli zawiera obszerny zestaw propozycji działań. Wiele z rekomendacji jest zbieżna z opublikowanym w lutym 2025 r. dokumentem Komisji Europejskiej pt. „The Clean Industrial Deal” oraz wcześniej opracowanego raportu pod kierownictwem Draghiego.
- Dotyczy to również trafnego zestawu rekomendacji dla Polski. Istotne jest stwierdzenie, że „Mechanizm oparty o ceny marginalne nie sprzyja rozwojowi odnawialnych źródeł energii”. Dlatego uzasadniona „jest zmiana mechanizmu ustalania cen hurtowych za energię elektryczną”. Ważne jest również stwierdzenie: „Polskie władze powinny kierować się polskimi interesami ekonomicznymi i społecznymi przy negocjowaniu zasad polityki klimatycznej, w tym dążeniem do osiągania uzgodnionych celów za pomocą narzędzi dostosowanych do możliwości Polski i odmawiać stosowania narzędzi niedostosowanych do specyfiki kraju”.
- W tym miejscu warto zauważyć, że władze norweskie postanowiły rezygnować z najdroższych źródeł energii, także tych kupowanych w innych krajach Unii Europejskiej [zob. Norwegia bez morskiej energetyki wiatrowej? Rząd przyjął kurs na zmniejszenie cen energii, <https://www.gospodarkamorska.pl/norwegia-bez-morskiej-energetyki-wiatrowej-rzad-przyjal-kurs-na-zmniejszenie-cen-energii-83672>].

Zakończenie pracy zawiera wszystkie najważniejsze spostrzeżenia i wnioski zawarte w poszczególnych rozdziałach rozprawy łącznie z informacją o realizacji celu rozprawy i weryfikacji postawionych hipotez.

- Zidentyfikowane przez doktorantkę czynniki społeczne i gospodarcze decydujące o rozwoju i wdrażaniu polityki klimatycznej Unii Europejskiej i polityki energetycznej Polski przechodzą obecnie proces modyfikacji. Towarzyszą temu działania mające uprościć procesy legislacyjne, zbudowanie zaplecza kapitałowego do realizacji strategii dekarbonizacji gospodarek Unii Europejskiej. Chodzi również o zapewnienie ochrony Unii Europejskiej przed utratą konkurencyjności oraz utrzymania inicjatywy w budowaniu gospodarek opartych na wiedzy i innowacjach.
- Należy zgodzić się z tym, że „bardzo trudnym do osiągnięcia, a wręcz nierealnym będzie osiągnięcie celu zerowej emisyjności w 2050 roku przez UE”. I tutaj należy podkreślić, że wnioski doktorantki są wręcz zbieżna z raportem opracowanym dla Komisji Europejskiej. Stwierdza się w nim wprost, że „Priorytetem jest obniżenie cen energii”.
- Były szef Europejskiego Banku Centralnego stwierdził, że „z czasem dekarbonizacja pomoże w przesunięciu wytwarzania energii w kierunku bezpiecznych, tanich i czystych źródeł energii. Jednak bez europejskiego planu minie dużo czasu, zanim użytkownicy końcowi odczują pełne korzyści”.

8. Wyniki badań i wnioski z punktu widzenia nauk społecznych w dyscyplinie ekonomia i finanse

- Doktorantka dobrze osadziła pracę w obszarze nauk ekonomicznych. Rozprawa może być pozycjonowana w makroekonomii, a w niektórych fragmentach w mikroekonomii.
- Autorka przeprowadziła poprawnie i metodycznie badania obejmujące politykę klimatyczną i politykę energetyczną, zwracając uwagę na aspekty gospodarcze i społeczne, włączając tu wymiar kosztów społecznych. W wyniku globalizacji gospodarki koszty transformacji energetycznej wyraźnie rzutują negatywnie na konkurencyjność gospodarek Unii Europejskiej, w tym gospodarki polskiej. Zostało to zauważone przez doktorantkę i wyeksponowane w wielu częściach pracy.
- Istotnym walorem rozprawy jest także to, że zawarte uogólnienia i wnioski oraz rekomendacje mają wymiar prakseologiczny. Sondaż diagnostyczny przeprowadzony został na dobrze zdefiniowanej populacji. W badaniach dało się zauważyć odwoływanie się do wymagań praktyki, realnych warunków funkcjonowania gospodarki i społeczeństwa pod presją zmian klimatycznych i transformacji energetycznej.

- Duży ładunek informacji zawartych w każdym z rozdziałów sprawił, że nieodparcie nasuwa się myśl o możliwości zaprezentowania wyników badań i ich zastosowania w ujęciu ekonomii stosowanej i ekonomiki instytucjonalnej.

9. Końcowa ocena rozprawy

- Podsumowując stwierdzam, że rozprawa doktorska pt. „POLITYKA ENERGETYCZNA POLSKI W ŚWIETLE ZAŁOŻEŃ POLITYKI KLIMATYCZNEJ UNII EUROPEJSKIEJ”, której autorką jest mgr Lilia Neumann świadczy o umiejętności identyfikacji i sformułowania problemu naukowego oraz celu pracy badawczej, postawienia hipotez oraz zadań badawczych i ich samodzielnym rozwiązaniu.
- Autorka wykazała się dużym zasobem wiedzy z obszaru makroekonomii i ekonomiki instytucjonalnej. Z prezentacji wyników badań i przetworzenia ich na modelowe rekomendacje wynika, że Doktorantka umie prowadzić badania naukowe, posiada umiejętność wykorzystania właściwych metodyk oraz narzędzi badawczych. Istotnym walorem rozprawy jest silne akcentowanie transferu wiedzy do polityki gospodarczej.
- Autorka wykazała się również umiejętnością opracowania autorskich propozycji rozwiązań problemów ekonomicznych i społecznych, dających przesłanki do praktycznego wykorzystania wyników badań w podejmowaniu decyzji w obszarze polityki energetycznej i przemysłowej.

W związku z powyższym stwierdzam, że przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska pt. „Polityka energetyczna Polski w świetle założeń polityki klimatycznej Unii Europejskiej”, którego autorką jest mgr Lilia Neumann spełnia wymagania dotyczące prac doktorskich zawartych w zapisach ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. W związku z tym wnioskuję, by mgr Lilia Neumann została dopuszczona do publicznej obrony rozprawy pt. „Polityka energetyczna Polski w świetle założeń polityki klimatycznej Unii Europejskiej”.

Dr hab. Marek Grzybowski, prof. BSW